



14.12.2011

712/9319/2011

VIESTINTÄVIRASTON ARVIOINTIPERIAATTEET KÄYTTÖOIKEUDEN LUOVUTTAMISEN HINNOITTE- LUSTA

1. JOHDANTO	3
2. KESKEISET TUOTTEET KÄYTTÖOIKEUDEN LUOVUTUKSEN TUKKUMARKKINOILLA.....	3
2.1. Tilaajayhteys.....	3
2.2. Televisiolähetyspalvelut.....	4
3. KUSTANNUSSUUNTAUTUNEISUUDEN ARVIOIMINEN.....	5
3.1. Jatkuvaluonteisten maksujen arvioiminen	6
3.1.1. Käyttö- ja yleiskustannukset	6
3.1.2 Pääomakustannukset	7
3.1.2.1. Poistot.....	7
3.1.2.2. Tuotto sitoutuneelle pääomalle	7
3.1.2.2.1. Sitoutunut pääoma.....	8
Kuva 4 Sitoutuneen pääoman muodostuminen.	9
3.1.2.2.2. Kohtuullinen tuottoprosentti	9
3.2. Kertaluonteisten maksujen arvioiminen.....	11
3.2.1. Tilaajayhteyden kytkentä ja kytkentätietojen luovutus.....	11
3.2.1.1 Toimenpiteet ja niiden kustannukset	11
3.2.2.2 Vertailutietojen käyttö kytkentämaksujen arvioinnissa.....	12
3.3. Kustannusten kohdentaminen käyttöoikeustuotteille	12
3.3.1. Tilaajayhteys.....	12
3.3.2. Televisiolähetyspalvelut	13
3.4. Toiminnan tehokkuuden huomioiminen.....	13
3.5. Alennusten arvioiminen.....	14
4. HINTAKATON ASETTAMISEN PERIAATTEET KÄYTTÖOIKEUDEN LUOVUTTAMISEN HINNOITTELUSSA	14
4.1. Viestintämarkkinalain edellytykset hintakattojen asettamiselle	14
4.2. Hintakaton asettamisessa huomioitavat seikat	15
5. ARVIOINTIPERIAATTEIDEN VOIMAANTULO.....	16

1. JOHDANTO

Viestintämarkkinalain mukaisen huomattavan markkinavoiman (HMV) sääntelyn tavoitteena on edistää teleyritysten välistä kilpailua ja poistaa kilpailun esteitä pitkällä aikavälillä. HMV-sääntelyä kohdistetaan vain niihin markkinoihin, joilla on havaittu kilpailuongelmia.¹ Edelleen sääntelyä kohdistetaan yrityskohtaisissa HMV-päätöksissä vain niihin teleyrityksiin, joilla on tietyillä markkinoilla yksin tai yhdessä muiden kanssa sellaista taloudellista vaikutusvaltaa, jonka turvin ne voivat toimia huomattavassa määrin riippumattomana kilpailijoista, kuluttajista tai muista käyttäjistä. Toimivan kilpailun puuttuessa yritykselle voidaankin HMV-päätöksessä asettaa säänneltyjä tuotteita koskien velvoitteita, kuten velvoitteen hinnoitella säännellyt tuotteet kustannussuuntautuneesti.

Viestintäviraston arviointiperiaatteissa käyttöoikeuden luovuttamisen hinnoittelusta on kuvattu ne keskeiset periaatteet, joiden mukaisesti virasto arvioi maksujen kustannussuuntautuneisuutta tapauskohtaisesti. Käyttöoikeuden luovuttamisen ennakkosääntelyn alaisiin markkinoihin kuuluvat kiinteään verkkoon pääsyn tukkumarkkina (markkina 4), tukkutason laajakaistapalvelujen markkina (markkina 5), kiinteiden yhteyksien paikallisosien tukkumarkkina (markkina 6) ja tv- ja radiolähetyspalvelujen tukkumarkkina (entinen markkina 18).² Näitä arviointiperiaatteita sovelletaan niihin tuotteisiin, joille on asetettu hinnoittelua koskeva velvollisuus (kustannussuuntautuneisuus tai hintakatto) yrityskohtaisissa HMV-päätöksissä. Tällä hetkellä kustannussuuntautuneisuusvelvoite koskee metallijohtimisten tilaajayhteyksien ja digitaalisten televisiolähetyspalveluiden kapasiteetin hinnoittelua. Näihin viitataan jäljempänä termeillä "käyttöoikeuden luovuttaminen" tai "käyttöoikeustuote".

Viraston arviointiperiaatteiden tarkoituksena on antaa teleyrityksille tietoa siitä, miten virasto arvioi käyttöoikeuden luovuttamisen hinnoittelun lainmukaisuutta. Arviointiperiaatteiden tarkoituksena on myös auttaa teleyrityksiä kustannussuuntautuneen hinnan määrittämisessä.

Arviointiperiaatteissa on lisäksi ensimmäistä kertaa määritetty keskeiset periaatteet, joiden perusteella Viestintävirasto voi määrittää käyttöoikeuden luovuttamisen hinnoittelussa hintakattojen tason. Hintakatto on viestintämarkkinalain mukaan mahdollista asettaa tilaajayhteystuotteille (sisältäen tilaajayhteyden siirtokapasiteetin) ja kiinteille yhteyksille.

Arviointiperiaatteiden kehittäminen on osa Viestintäviraston säännöllistä valvontatyötä, ja arviointiperiaatteita tarkastellaan ja päivitetään aina tarvittaessa.

2. KESKEISET TUOTTEET KÄYTTÖOIKEUDEN LUOVUTUKSEN TUKKUMARKKINOILLA

2.1. Tilajayhteys

Tilajayhteyden vuokrausveloitteen piiriin kuuluvia tilajayhteystuotteita ovat kaikki sellaiset tilajayhteysverkkoon liittyvät tuotteet ja palvelut, joita palveluyritykset tarvitsevat saadakseen tilajayhteyden tai sen osan käyttöönsä. Sääntelyn piiriin kuuluvia keskeisiä tilajayhteystuotteita ovat tilajayhteyden ja rinnakkaisyhteyden kytkentä ja kuukausivuokra. Viestintämarkkinalaissa tilajayhteydellä tarkoitetaan kiinteän puhelinverkon osaa, joka on käyttäjän liittymän ja sellaisen laitteen välillä, jolla voidaan ohjata viestejä. Tilajayhteydellä tarkoitetaan yhteyttä kiinteän sijaintipaikan ja nimenomaisen liityntäpisteen välillä. Viestintäviraston arviointiperiaatteet on laadittu silmällä pitäen kaksijohtimisen tavanomaisenlaatuisten tilajayhteyden vuokran ja kytkennän hin-

¹ Viestintävirasto tekee säännöllisin väliajoin markkina-analyysin merkityksellisiksi määriteltyjen markkinoiden kilpailutilanteesta. Markkina-analyysiä tehdessään viraston tulee ottaa huomioon komission suositus merkityksellisistä markkinoista¹ sekä Euroopan sähköisen viestinnän sääntelyviranomaisten yhteistyöelimen lausunnot.

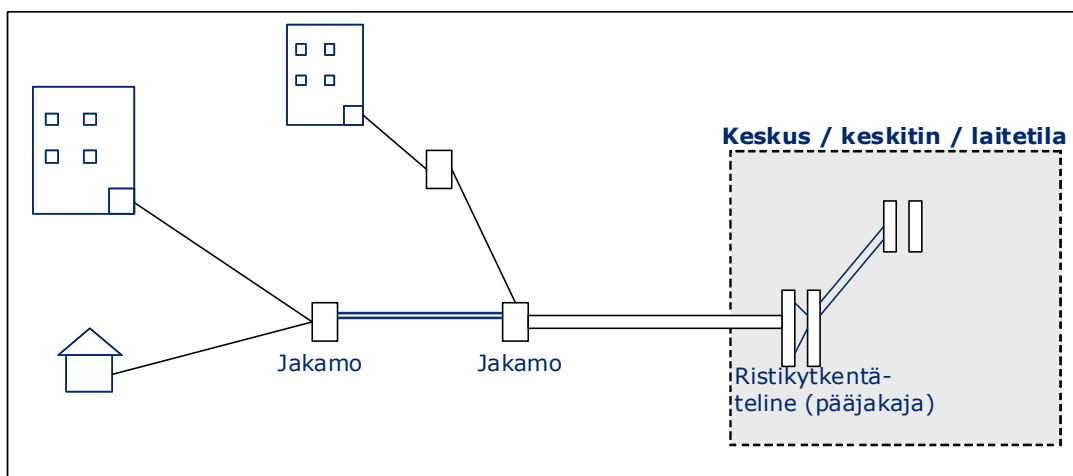
² Markkinat 4, 5 ja 6 sisältyvät EU-komission vuonna 2007 antamaan suositukseen ennakkosääntelyn alaisista tuote- ja palvelumarkkinoista sähköisen viestinnän alalla (2007/87/EY). TV- ja radiolähetyspalvelujen markkina sisältyi komission aiempaan suositukseen (2003/311/EY).

noittelua. Periaatteita voidaan soveltuvin osin käyttää myös muiden tilaajayhteystuotteiden hinnoittelun arvioinnissa.

Kuvassa 1 on esitetty tilaajayhteysverkon periaatteellinen rakenne. Verkko koostuu tilaajakaapeleista, jakamoista, kytkentätelineistä ym. tilaajaverkon elementeistä. Kaapelien johdinparit on liitetty toisiinsa kaapelireitin varrella olevissa jakamoissa tai vastaavissa kytkentäpisteissä. Kaapelit voivat olla erikokoisia (keskitintilasta lähtevät kaapelit ovat parimäärältään suuria ja kaapelien parimäärä pienenee tilaajaa kohti mentäessä). Kaapelit voivat kulkea maan alla (maakaapeli), ilmassa (ilmakaapeli) tai veden alla (vesistökaapeli).

Tilaajayhteyden välityskyvyn vuokrauksella rinnakkaiskäyttöä varten tarkoitetaan tilaajayhteydestä jakosuotimien avulla erotetun taajuuskaistan (ns. yläkaista) vuokraamista.

Tilaajayhteyksiä käytetään pääasiassa puhepalveluiden ja laajakaistapalveluiden tarjoamiseksi lopputasiakkaille.



KUVA 1 Periaatekuva tilaajayhteysverkon rakenteesta

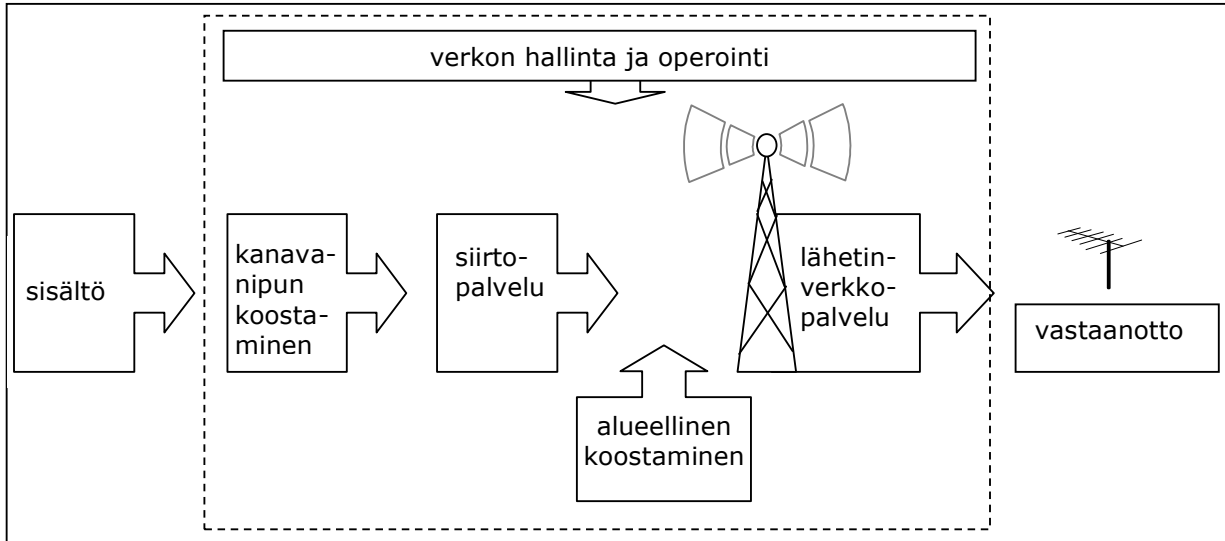
Sääntelyn piiriin kuuluu myös tilaaja- tai rinnakkaisyhteyden kytkentä, jolla tarkoitetaan vuokratavan tilaaja- tai rinnakkaisyhteyden kytkemistä tilaavan palveluoperaattorin käyttöön.

2.2. Televisiolähetyspalvelut

Arviointiperiaatteet koskevat myös digitaalisten televisiolähetyspalvelujen ja antennipaikkojen hinnoittelun kustannussuuntautuneisuuden arviointia. HMV-päätöksen mukainen digitaalisten televisiolähetyspalvelujen hinnoitteluvollisuus koskee korvauksia, joita yhtiö perii ohjelmistojen lähettämiseen tarvittavista kanavanipun koostamispalveluista, siirtopalveluista ja lähetinverkkopalveluista sekä radiomaston antennipaikan vuokraamisesta.

Pääasialliset toiminnalliset kokonaisuudet digitaalisten televisiolähetyspalvelujen toteuttamiseksi voidaan jakaa alla olevan kuvan 2 mukaisesti 1) kanavanipun koostamispalveluihin (multipleksointipalvelut) 2) siirtopalveluihin ja 3) lähetinverkkopalveluihin. Verkon hallinta ja operointi koskee näitä kaikkia palveluketjun vaiheita. Kanavanipun koostamisessa toimiluvanhaltijoiden televisio- ja muu sisältö, kuten ohjelmistoihin liittyvät lisäpalvelut sekä datapalvelut yhdistetään siirtoa ja lähettämistä varten kanavanipuiksi. Kanavanipun koostamispalvelut kattavat muun muassa multipleksointipalvelut (mukaan lukien ns. re-multipleksointipalvelun), enkoodauspalvelun ja niin sanottu SI-palvelun (palveluinformaatio, service information). Siirtoverkkopalvelut käsittävät ohjelmien

siirron lähetyksille. Siirto voidaan toteuttaa muun muassa valokuitukaapeleiden tai radiolinkki-verkon välityksellä. Lähetinverkkopalvelua on ohjelmien lähettäminen loppukäyttäjien vastaanotettavaksi. Kanavanipuiltain koostetut ohjelmat lähetetään lähetyksillä sijaitseviin mastoihin kiinnitetyjen antennien välityksellä katsojien vastaanotettaviksi. Antennipaikkoja vuokrataan lähetyksillä sijaitsevista radiomastoista.



KUVA 2 Digitaalisen televisiolähetyksen perusrakenne

3. KUSTANNUSSUUNTAUTUNEISUUDEN ARVIOIMINEN

Viestintämarkkinalain 84 §:n mukaan kustannussuuntautuneella hinnalla tarkoitetaan hintaa, joka on aiheutuneet kustannukset ja toiminnan tehokkuus huomioon ottaen kohtuullinen. Huomioon otetaan myös sitoutuneelle pääomalle laskettava kohtuullinen tuotto. Käyttöoikeustuotteiden hinnoittelussa otetaan siis huomioon ne todelliset kustannukset, jotka ovat aiheutuneet käyttöoikeustuotteiden tuottamisesta.

Viestintävirasto arvioi käyttöoikeustuotteiden hinnoittelun kustannussuuntautuneisuutta ensisijaisesti vertaamalla tuotteen tuottamisesta aiheutuneiden kustannusten yhteismäärää, sitoutuneen pääoman tuotto mukaan lukien, tuotteesta perittävään maksuun. Teleyrityksen soveltamaa hinnoittelua arvioidaan kussakin yksittäistapauksessa tuotekohtaisesti.

Teleyrityksen kokonaiskustannukset tulee jakaa ensivaiheessa verkko- ja palveluyrityksen kustannuksiksi. Käyttöoikeustuotteiden kustannuksiin sisällytetään ainoastaan verkko-operaattorin kustannuksia. Verkkoyrityksen kustannukset jakautuvat ydinverkon, tilaajayhteisöverkon, matkaviestinverkon ja muiden verkonsien kustannuksiksi.

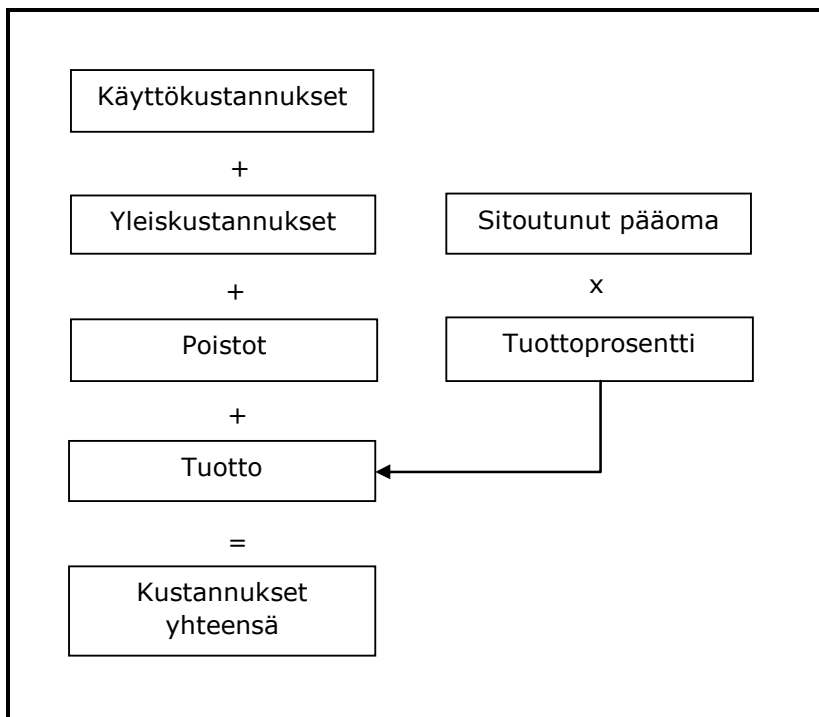
Teleyrityksen on osoitettava Viestintävirastolle kulloinkin voimassa olevan hinnan perusteena olevat kustannustiedot. Teleyritykset vastaavat itse siitä, minkä pituisen ajanjakson kustannusten perusteella hinnat asetetaan. Pääsääntöisesti kustannus- ja volyymitietojen tarkasteluajanjaksona käytetään selvityksen tekohetkellä viimeisintä päättynyttä tilikautta. Tarkastelujakso ei kuitenkaan ole sidottu tiettyyn tilikauteen, vaan kustannus- ja volyymitietojen ajanjakso voi olla perustellusta syystä myös pidempi tai lyhyempi kuin tilikausi. Kustannus- ja volyymitietojen tulee kuitenkin olla riittävän pitkältä ajanjaksolta, jotta ne kuvastavat kustannusten ja volyymien keskimääräistä kehitystä. Käytetyt tiedot voivat myös osittain perustua arvioihin tulevasta kehityksestä, kuten esimerkiksi volyymiennusteisiin. Käytettäessä ennusteita, tulee niiden olla laskelmin perusteltuja.

Arviointiperiaatteiden luvussa 3 käsitellään ensin jatkuvaluonteisten maksujen arvioimista ja sen jälkeen kertaluonteisten maksujen arvioimista. Jatkuvaluonteisiin maksuihin kuuluvat muun muassa tilaajayhteyden kuukausimaksu sekä digitaalisista televisiolähetyspalveluista perittävät maksut. Kertaluonteisiin maksuihin sisältyy puolestaan muun muassa tilaaja- ja rinnakkaisyhteyden kytkentämaksu.

3.1. Jatkuvaluonteisten maksujen arvioiminen

Viestintäviraston arvio maksujen kustannussuuntautuneisuudesta perustuu pääosin teleyrityksen esittämiin kustannustietoihin sekä volyymitietoihin. Käyttöoikeustuotteiden kustannukset muodostuvat operatiivista kustannuksista eli verkkojen käyttö- ja yleiskustannuksista sekä palveluiden tuottamisesta aiheutuneista pääomakustannuksista. Pääomakustannukset koostuvat vuosittaisista poistoista ja kohtuullisesta tuotosta sitoutuneelle pääomalle.

Kuvassa 3 on esitetty käyttöoikeustuotteille kohdistettavat kustannuserät. Kustannuseriä kuvataan tarkemmin seuraavissa luvuissa.



KUVA 3 Käyttöoikeustuotteille kohdistettavat kustannuserät

3.1.1.1. Käyttö- ja yleiskustannukset

Käyttökustannukset muodostuvat verkon käytöstä ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista. Tällaisia kustannuksia voivat olla esimerkiksi materiaali-, palkka- ja henkilösivukulut, tilavuokrat, verkohallintajärjestelmän käytön ja ylläpidon kustannukset, voimalaitteiden käyttökustannukset, testaus- ja kehitystoiminnan kustannukset sekä muut toimintakustannukset, jotka liittyvät verkon käyttöön ja ylläpitoon. Käyttökustannuksiin voi lisäksi sisältyä esimerkiksi vuosittaisia taajuus- ja lupamaksuja sekä tila- ja mastopaikkavuokria. Mikäli teleyritys ei omista omaa verkkoa vaan vuokraa verkkoa muilta teleyrityksiltä, tästä aiheutuvat kustannukset huomioidaan käyttökustannuksissa. Myös konsernin sisäiset veloitukset verkon käytöstä tulee huomioida toteutuneiden kustannusten mukaisesti ainoastaan käyttökustannuksissa.

Käyttöoikeustuotteille voidaan kohdistaa käyttökustannusten lisäksi yhtiötasoisia yleiskustannuksia, jotka eivät välittömästi liity tarkasteltavan tukku tuotteen tuottamiseen. Yleiskustannukset muodostuvat esimerkiksi teleyrityksen tukitoiminnoista, kuten talous-, henkilöstö-, tieto- ja materiaalihallinnosta aiheutuvista kustannuksista. Teleyrityksen tulee varmistua siitä, että kukin tuotteelle kohdistettava kustannuserä kohdennetaan vain kerran, jotta moninkertaisia kohdistuksia ei yritystasolla tarkasteltuna tapahdu. Lisäksi yleiskustannusten kohdentamisessa tulee kiinnittää huomiota yleiskustannusten määrään. Yleiskustannusten osuuden käyttöoikeustuotteille kohdistetuista kustannuksista ei tulisi olla merkittävä, vaan valtaosa kustannuksista tulisi olla suoraan kohdistettavia kustannuksia.

Viestintävirasto arvioi teleyrityksen käyttö- ja yleiskustannuksia teleyrityksen toteutuneisiin kirjanpidon tietoihin perustuen.

3.1.2 Pääomakustannukset

Käyttöoikeuden luovuttamisesta aiheutuvat pääomakustannukset muodostuvat poistoista ja sitoutuneelle pääomalle lasketusta tuotosta. Poistoilla tarkoitetaan niitä vuosittaisia kustannuksia, joita yritykselle aiheutuu, kun se kirjaa pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen hankintamenon kuluksi hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Sitoutuneen pääoman tuotto määräytyy yrityksen tiettyyn säänneltyyn toimintaan sitoutuneen pääoman kustannuksesta. Sitoutuneen pääoman tuotolla tarkoitetaan kustannusta, joka yritykselle on aiheutunut pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen hankkimiseksi tarvittua pääomasta. Toimintaan sitoutuneella pääomalla tarkoitetaan jäljempänä käyttöoikeustuotteiden tuottamiseen kuuluvia kirjanpidon omaisuuseriä, joiden perusteella poistot ja sitoutuneen pääoman kohtuullinen tuotto lasketaan.

3.1.2.1. Poistot

Viestintävirasto arvioi käyttöoikeustuotteiden hinnoittelun perusteena olevia poistokustannuksia kirjanpitoon kirjattujen poistojen suuruuden perusteella. Käyttöoikeustuotteille kohdistettavien poistokustannusten tulee muodostua kirjanpitoon kirjatuista suunnitelman mukaisista poistoista. Teleyrityksen tulee tällöin määrittää kirjanpito- tai kustannuslaskentajärjestelmässään laskentatunnisteita käyttäen se osuus kirjanpidon suunnitelman mukaisista poistoista, joka on aiheutunut käyttöoikeuden luovuttamiseen kuuluvista omaisuuseristä. Kirjanpitoon kirjattu hankintameno vastaa sitä rahamäärää, jonka teleyritys on hyödykkeestä todellisuudessa maksanut. Teleyritys saa näin ollen periä osana käyttöoikeustuotteiden hintaa täysimääräisenä koko kirjanpitoon kirjattun omaisuuserän hankintamenon takaisin. Kirjanpidon suunnitelman mukaiset poistot kuvaavat parhaiten teleyritykselle aiheutuneita todellisia kustannuksia hyödykkeen hankinnasta.

Maa- ja vesialueista ei kirjanpitolain mukaan tehdä vuosittaisia poistoja ja näin ollen maa- ja vesialueiden poistoja ei tule sisällyttää myöskään käyttöoikeustuotteiden maksujen perusteena oleviin kustannuksiin.

Mikäli poistojen kohdentaminen käyttöoikeustuotteille ei ole käytännössä mahdollista suoraan kirjanpitoon kirjattujen suunnitelman mukaisten poistojen perusteella, yritys voi vaihtoehtoisesti laskea vuosittaiset poistot tuotteelle kohdistuvan sitoutuneen pääoman määrän ja keskimääräisen kirjanpidon poistoajan avulla. Sitoutuneen pääoman määrittämistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.1.2.2.1.

3.1.2.2. Tuotto sitoutuneelle pääomalle

Kustannussuuntautuneessa hinnassa on otettava huomioon myös kohtuullinen pääomalle laskettava tuotto, johon vaikuttavat teleyrityksen investoinnit ja niihin liittyvät riskit. Viestintäviraston vaikiintuneessa ratkaisukäytännössä pääomalle laskettava tuotto määritetään toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Sitoutuneen pääoman tuotto määräytyy yrityksen tiettyyn säänneltyyn toimintaan sitoutuneen pääoman kustannuksesta. Sitoutuneen pääoman tuoton arvioinnin lähtökohtana on

säänneltyyn toimintaan sitoutuneet resurssit (taseen omaisuuserät), joiden rahoittamiseksi yhtiö tarvitsee pääomaa. Yhtiö saa sisällyttää nämä pääoman hankkimisesta aiheutuvat kustannukset säännellyn tuotteen kustannuksiksi (eli tuotoksi). Sijoittajan näkökulmasta pääomalle lasketaan tuottoa, kun taas yrityksen näkökulmasta kyseessä on pääoman hankkimisesta aiheutunut kustannus.

Sitoutuneen pääoman tuoton kohtuullisuuden arviointi on kaksitahoista. Ensiksi on arvioitava säänneltyyn toimintaan sitoutuneen pääoman määrä, jolle tuottoa voidaan laskea. Toiseksi arvioidaan kohtuulliseksi katsottava tuottoprosentti. Sitoutuneen pääoman tuotto lasketaan tämän jälkeen kertomalla sitoutuneen pääoman määrä kohtuullisella tuottoprosentilla.

3.1.2.2.1. Sitoutunut pääoma

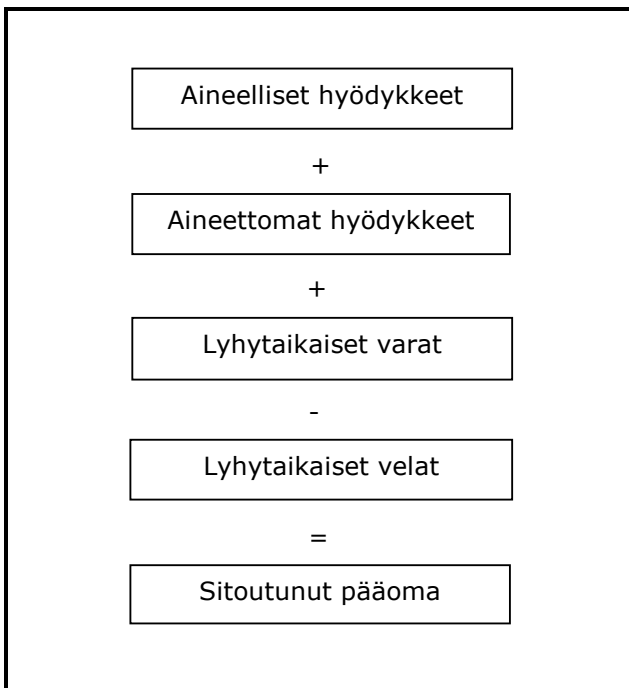
Viestintäviraston arvioinnissa sitoutunut pääoma muodostuu suoraan teleyrityksen kirjanpidossa olevista omaisuuseristä, jotka kuuluvat käyttöoikeuden luovuttamiseen. Teleyrityksen tulee siten erikseen selvittää kirjanpidon tiedoista mitkä omaisuuserät kuuluvat käyttöoikeiden luovuttamiseen ja mitkä puolestaan muiden palveluiden ja tuotteiden tuottamiseen. Kirjanpitoarvot kuvaavat omaisuuden arvoa alkuperäisestä hankintahinnasta pitoajan kuluessa tehtyjen poistojen vähentämisen jälkeen. Verkon arvoon ei tule sisällyttää omaisuuseriä, jotka ovat kirjanpidossa kokonaan poistettuja, mutta edelleen käytössä.

Käyttöoikeustuotteiden tuottamiseen osallistuvat merkittävimmät omaisuuserät ovat pääsääntöisesti pysyvien vastaavien aineellisia hyödykkeitä. Esimerkiksi tilaajayhteysverkko sisältyy yleensä aineellisten hyödykkeiden ryhmiin "koneet ja kalusto" sekä "rakennukset ja rakennelmat". Kohdittuun pääoman tuoton laskennassa sitoutuneena pääomana voidaan ottaa huomioon myös maa- ja vesialueita, mikäli ne ovat välttämättömiä käyttöoikeustuotteiden tuottamiseksi. Erityistä huomiota tulee tällöin kiinnittää omaisuuserien oikeaan aiheuttamisperusteiseen kohdentamiseen käyttöoikeustuotteille ja muille tuotteille.

Käyttöoikeustuotteiden hinnoittelussa voidaan ottaa huomioon myös taseeseen aktivoituja aineettomia omaisuuseriä, kuten lisenssimaksuja, jotka kuuluvat käyttöoikeustuotteiden tuottamiseen. Yhtiön taseessa oleva liikearvo ei kuitenkaan ole välttämätön käyttöoikeustuotteiden tuottamiseksi, joten sitä ei ole perusteltua sisällyttää sitoutuneeseen pääomaan.

Pysyviin vastaaviin kuuluvien aineellisten ja aineettomien omaisuuserien lisäksi sitoutuneessa pääomassa voi kohtuullisen tuoton laskemisessa ottaa huomioon myös lyhytaikaisia varoja ja velkoja, jotka ovat aiheutuneet käyttöoikeustuotteiden tuottamisesta. Lyhytaikaisten varojen ja velkojen osuus sitoutuneesta pääomasta ei tulisi kuitenkaan olla merkittävä, ja lyhytaikaisten varojen ja velkojen tulisi käytännössä netottaa toisensa. Lyhytaikaisten varojen ja velkojen tarkasteluajanjaksona tulee käyttää tilikauden keskimääräistä arvoa, koska yhden ajankohdan käyttäminen ei useinkaan kuvaa parhaalla mahdollisella tavalla toimintaan sitoutuneiden lyhytaikaisten varojen ja velkojen määrää. Myös lyhytaikaisten varojen ja velkojen osalta tulee kiinnittää erityistä huomiota varojen ja velkojen kohdentamiseen käyttöoikeustuotteille. Kohdentamisessa tulee noudattaa aiheuttamisperiaatetta. Näin ollen käytettävän jakoperusteen tulee kuvastaa parhaalla mahdollisella tavalla käyttöoikeuden luovuttamiseen sitoutuneita lyhytaikaisia varoja ja velkoja.

Viestintäviraston arvio käyttöoikeuden luovuttamiseen sitoutuneesta pääomasta koostuu edellä kuvatulla tavalla aineellisista ja aineettomista kirjanpidon omaisuuseristä sekä lyhytaikaisista nettovaroista. Kuvassa 4 esitetään sitoutuneen pääoman muodostuminen.



Kuva 4 Sitoutuneen pääoman muodostuminen.

Käyttöoikeustuotteiden hinnoittelun arvioinnissa on olennaista, että poistoja ja tuottoa lasketaan ainoastaan niistä omaisuuseristä, jotka kuuluvat käyttöoikeustuotteiden tuottamiseen. Yrityksen kirjanpidon tiedoista tulee siis erikseen selvittää, mitkä omaisuuserät kuuluvat käyttöoikeustuotteiden tuottamiseen ja mitkä taas muiden tuotteiden tuottamiseen. Esimerkiksi tilaajayhteyden vuokran kustannusten selvittämistä varten tulee määrittää tilaajayhteysverkon kirjanpitoarvo. Yritysten eri verkkojen omaisuuserien kirjanpitoarvot voidaan selvittää esimerkiksi käyttöomaisuuskirjanpidon tietojen ja käytettävien laskentatunnisteiden avulla. Omaisuuserien kohdentamisessa käyttöoikeustuotteille tulee erityisesti kiinnittää huomiota käytettäviin jakoperusteisiin. Kohdentamisessa tulee noudattaa aiheuttamisperiaatetta. Näin ollen käytettävän jakoperusteen tulee kuvastaa parhaalla mahdollisella tavalla käyttöoikeuden luovuttamiseen sitoutuneita varoja.

3.1.2.2.2. Kohtuullinen tuottoprosentti

Viestintävirasto käyttää kohtuullisen tuoton laskemisessa prosenttia, joka on määritetty keskimääräisen pääomakustannuksen avulla niin kutsuttua Weighted Average Cost of Capital -menetelmää (WACC-menetelmä) käyttäen. Koko pääoman kustannus muodostuu oman ja vieraan pääoman tuottovaatimusten painotetusta keskiarvosta, jossa painokertoimena toimii yrityksen nettovelkaantumisaste eli vieraan pääoman prosentuaalinen osuus koko sijoitetusta pääomasta. Viestintävirasto huomioi maksetut verot pääoman kustannuksessa voimassa olevan yritysverokannan mukaisesti. Viestintävirasto käyttää pääomakustannuksen määrittämisessä näin ollen niin kutsuttua pre-tax WACC:ia. WACC ennen veroja määritetään seuraavasti:

$$WACC_{pre-tax} = D/V \times R_d + E/V \times R_e \times \left(\frac{1}{1-T} \right),$$

missä

D = vieraan pääoman määrä,
 E = oman pääoman määrä,
 $V = E + D$ eli koko pääoman määrä,
 R_d = vieraan pääoman kustannus,
 R_e = oman pääoman kustannus ja
 T = yhtiöverokanta.

Vieraan pääoman kustannuksen määrittäminen

Viestintävirasto määrittää vieraan pääoman kustannuksen R_d riskittömän koron ja velkapreemion summasta kaavalla: $R_d = R_f + D_p$.

Riskitön korko R_f kuvaa hypoteettisen riskittömän sijoituskohteen markkinoilla vallitsevaa tuottoastetta. Viestintävirasto katsoo, että pitkien joukkolainojen (5 tai 10 vuoden maturiteetti) tuoton käyttö riskittömän koron mittarina on perusteltua. Maturiteetin tulisi vastata keskivertosijoittajan osakesijoitukselle asettamaa sijoitushorisonttia ja yleisesti riskittömän koron laskemiseen on käytetty noin 10 vuoden maturiteetin joukkovelkakirjoja. Viestintävirasto käyttää riskittömänä korkona Suomen valtion 10 vuoden viitelainan korkoa. Noteeraushetkenä Viestintävirasto käyttää edellisen helmikuun keskiarvoa.

Velkapreemio D_p kuvaa yrityskohtaisen luottoriskin mukaista riskittömän koron ylittävää korkomarginaalia. Kohtuullinen velkapreemio voidaan määrittää markkinoilla yleisen kaupankäynnin kohteena olevien tietyn luottoluokituksen omaavien yritysten joukkovelkakirjojen markkina-arvoista.

Oman pääoman kustannuksen määrittäminen

Viestintävirasto määrittää oman pääoman kustannuksen R_e Capital Asset Pricing -mallin (CAP-malli) avulla. Lisäämällä riskittömään korkoon oman pääoman beetalla kerrottu markkinariskipreemio saadaan laskettua oman pääoman kustannus. Mallin mukainen tuottovaatimus voidaan laskea kaavalla: $R_e = R_f + \beta_e(R_m - R_f)$.

Riskittömän koron R_f periaatteet ovat samat kuin vieraan pääoman kustannuksen määrittämisessä. Termi $(R_m - R_f)$ vastaa markkinoiden yleistä riskipreemiota, joka kuvaa riskiä sisältävistä sijoituskohteista saatua pitkän tähtäimen keskimääräistä ylituottoa riskittömään sijoituskohteeseen verrattuna. Markkinariskipreemio ei ole toimialariippuvainen vaan kuvaa yleistä markkinoilla vallitsevaa riskin hintaa.

Beeta-riskikerroin kuvaa osakkeeseen vaikuttavaa markkinariskiä. WACC-menetelmää käytettäessä yrityksen riskit tulevat huomioiduksi beeta-riskikertoimessa. Oman pääoman beeta-kerroin β_e kuvaa tarkasteltavan yrityksen riskipitoisuutta suhteessa kaikkien sijoitusten keskimääräiseen riskipitoisuuteen. Viestintävirasto määrittää oman pääoman beeta-kertoimen velattomaan beetaan ja nettovelkaisuusasteeseen perustuen.

Pääoman keskimääräinen kustannus yhteensä

WACC-menetelmän mukaan yrityksen kokonaispääoman kustannus lasketaan oman ja vieraan pääoman kustannusten pääomien määrillä painotettuna keskiarvona. Viestintävirasto arvioi nettovelkaantumisasastetta sen mukaan, millainen velkaantumisen taso katsotaan suositeltavaksi teleyrityksille.

Viestintävirasto käyttää keskimääräisen pääomakustannuksen määrittämisessä niin kutsuttua pre-tax WACC:ia. Oman pääoman kustannuksessa huomioidaan tällöin yrityksen tuloksesta maksetut verot voimassa olevan yritysverokannan mukaisesti, ja oman pääoman kustannus R_e jaetaan termillä $(1-T)$. Verojen huomioiminen nostaa pääoman kustannusta.

Tuottoprosentin päivittäminen

Viestintävirasto on määrittänyt kohtuulliseksi katsottavat tuottoprosentit markkinakohtaisesti kiinteälle televerkkotoiminnalle, matkaviestinverkkotoiminnalle ja digitaalisten televisiolähetyspalvelujen toiminnalle. Tuottoprosentteja päivitetään vuosittain riskittömän koron osalta. WACC-mallin

muita parametrejä päivitetään tarvittaessa. Tuottoprosentit julkaistaan Viestintäviraston kotisivuilla osoitteessa: <http://www.ficora.fi/index/saadokset/ohjeet/taloudellinenvilvonta.html>.

3.2. Kertaluonteisten maksujen arvioiminen

Viestintämarkkinalain 84 §:n perustelujen mukaan kustannussuuntautuneessa hinnoittelussa hinnoittelun rakenne vastaa kustannusten rakennetta, jolloin esimerkiksi kertakorvauksella katetaan kertaluonteisia kustannuksia. Tilaaajayhteyden kytkentä on keskeinen kertaluonteinen maksu, jonka hinnoittelun arviointiperiaatteita on seuraavassa kuvattu. Tässä esitettyjä kertaluonteisten maksujen arvioinnin periaatteita voidaan soveltuvin osin käyttää myös muiden käyttöoikeustuotteiden hinnoittelun arvioinnissa.

3.2.1. Tilaaajayhteyden kytkentä ja kytkentätietojen luovutus

Teleyritykset tarjoavat tällä hetkellä tilaaajayhteyden kytkentää ja/tai kytkentätietojen luovutusta. Viestintävirasto arvioi kytkentämaksujen kustannussuuntautuneisuutta vertaamalla kytkentätöimenpiteiden kustannuksia niistä perittäviin maksuihin. Kytkentämaksua voidaan pitää kustannussuuntautuneena, kun se on kytkennästä aiheutuneet kustannukset ja toiminnan tehokkuus huomioon ottaen kohtuullinen.

Viestintävirasto arvioi kytkentätietojen luovutuksen maksun kustannussuuntautuneisuutta vertaamalla kytkentätietojen luovutuksen toimenpiteiden kustannusta siitä perittäen maksuun. Kytkentätietojen luovutuksen maksua voidaan pitää kustannussuuntautuneena, kun se on aiheutuneet kustannukset ja toiminnan tehokkuus huomioon ottaen kohtuullinen.

3.2.1.1 Toimenpiteet ja niiden kustannukset

Viestintäviraston näkemyksen mukaan valtaosa kytkennästä aiheutuvista kustannuksista aiheutuu tilaaajayhteyden tai rinnakkaiskaistan kytkentään liittyvästä toimistotyö- ja asennustyöajasta sekä asennusmatkaan käytetystä ajasta (=yhteensä kytkentäaika). Toimistotyöajalla tarkoitetaan tässä tilaaajayhteyden toimitusprosessin tehtävien suorittamiseen kuluvaa aikaa, joka ei ole asennustyöaikaa tai matka-aikaa. Asennustyöajalla tarkoitetaan tässä aikaa, joka kuluu tilaaajajohdon tai sen rinnakkaiskaistan fyysisen kytkennän, tavallisesti ristikytkennän tekemiseen kytkentäpisteessä keskuksen pääjakamossa tai kaapelireitin välajakamossa sekä mahdolliseen yhteyden merkintään, mittaukseen ja testaukseen. Matka-ajalla tarkoitetaan tässä aikaa, joka kuluu asentajalta siirtymiseen asennustukikohdasta tai muusta vastaavasta asentajien kokoontumispisteestä kytkentäpisteeseen keskuksen pääjakajalle sekä tapauskohtaisesti muihin pääjakamon ja talojakamon välisiin kytkentäpisteisiin. Kytkentäajassa huomioidaan ainoastaan kytkentä- tai asennusmaksuun sisältyvä kytkentätöön sisältö.

Viestintäviraston näkemyksen mukaan valtaosa kytkentätietojen luovutuksesta aiheutuvista kustannuksista aiheutuu tietojen luovutukseen liittyvästä toimistotyöajasta. Toimistotyöajalla tarkoitetaan tässä tilaaajayhteyden kytkentätietojen luovutukseen liittyvien tehtävien suorittamiseen kuluvaa aikaa.

Viestintämarkkinalain 84 § sallii kohtuullisen tuoton vain sellaiselle säännellylle tuotteelle, jonka aikaansaamiseen on sitoutunut pääomaa. Kertamaksulla katettavan kytkentäpalvelun suorittamiseen ei Viestintäviraston näkemyksen mukaan lähtökohtaisesti sitoudu pääomaa, minkä vuoksi siitä ei myöskään muodostu sitoutuneen pääoman kustannuksia. Jos kertamaksulla esitetään katettavaksi myös pääomakustannuksia, näiden osuus tulee perustella erikseen ja sitä arvioidaan tarvittaessa edellä esitettyjen arviointiperiaatteiden mukaisesti.

Säänneltyjen tuotteiden ja palvelujen hinnoittelun kustannussuuntautuneisuutta ja syrjimättömyyttä arvioidaan samojen periaatteiden mukaisesti riippumatta siitä, tuottaako teleyritys tuotteet tai palvelut itse vai käyttääkö se alihankkijaa tai muuta ulkopuolista toimittajaa tai palveluntarjo-

ajaa. Asennustoiminnan ulkoistaminen ei poista teleyritykseltä velvollisuutta hinnoitella tilaajayhteyksien kytkennästä perimänsä maksut kustannussuuntautuneesti eli hintaan, joka on aiheutuneet kustannukset ja toiminnan tehokkuus huomioon ottaen kohtuullinen.

3.2.2.2 Vertailutietojen käyttö kytkentämaksujen arvioinnissa

Toimisto- ja asennustyöajan osalta Viestintävirasto käyttää arvioinnissa kaikilta HVM-asemassa olevilta operaattoreilta kerättyjen kytkentäaikojen mediaania. Muilta teleyrityksiltä saatuja vertailutietoja voidaan käyttää apuna arvioitaessa teleyritysten toiminnan tehokkuutta. Viestintämarkkinalain 84 §:n perustelujen³ mukaan tehokkuutta arvioidaan vertaamalla suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia samanlaisen suoritteen tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin muissa vastaavissa olosuhteissa toimivissa teleyrityksissä. Asennustoiminnan ulkoistaminen ei poista teleyritykseltä velvollisuutta hinnoitella tilaajayhteyksien kytkennästä perimänsä maksut kustannussuuntautuneesti eli hintaan, joka on aiheutuneet kustannukset ja toiminnan tehokkuus huomioon ottaen kohtuullinen.

Tilaajayhteyden kytkentä on työvoiman käyttöön perustuva kertaluonteinen ja hyvin vertailtavissa oleva kertaluontoinen suorite, jolla katetaan pääsääntöisesti vain välittömiä työ kustannuksia ja muita kertaluontoisia kustannuksia. Tilaajayhteyden kytkennän vaatimat asennustoimenpiteet ja muut työvaiheet ovat tyypillisesti samanlaiset eri yhtiöissä.

3.3. Kustannusten kohdentaminen käyttöoikeustuotteille

Viestintämarkkinalain mukaan teleyritys saa itse valita käyttämänsä kustannuslaskentajärjestelmän. Lain mukaan Viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä kustannuslaskentajärjestelmän avulla kerättävistä tiedoista sekä kustannuslaskentajärjestelmän kuvauksesta. Viestintäviraston vuonna 2009 teleyritysten kustannuslaskentajärjestelmistä ja järjestelmien kuvauksista antaman määräyksen (55 A/2009 M) mukaan kustannusten kohdentamisessa tulee noudattaa aiheuttamisperiaatetta. Kustannuslaskentajärjestelmän tulee mahdollistaa kustannusten kohdentamisen tarkastelun yritystasolta aina säännellyille palveluille saakka.

Kustannusten kohdentamisessa käyttöoikeustuotteille tulee siten noudattaa aiheuttamisperiaatetta. Aiheuttamisperiaatteen mukaan kustannukset kohdistetaan sille kohteelle, joka on ne aiheuttanut. Kustannusten kohdentamisessa tulee siten huomioida se, että jos verkkoa tai sen elementtejä käytetään muuhun kuin käyttöoikeuden luovuttamiseen, tulee näiden elementtien kustannuksia kohdistaa myös muille tuotteille aiheuttamisperiaatteen mukaan.

Viestintävirasto arvioi tapauskohtaisesti kustannusten kohdentamista käyttöoikeustuotteille. Käyttöoikeustuotteiden kustannuksiin saa sisällyttää ainoastaan ne kustannukset, jotka ovat aiheutuneet tuotteen tuottamisesta. Kustannusten kohdentamisessa käytettävät kustannusten jakoperusteet voivat kuitenkin vaihdella yritysten erilaisten kustannuslaskentajärjestelmien tai esimerkiksi tuotteistuksen vuoksi. Myös verkkojen erilaisuus voi aiheuttaa eroavaisuuksia kustannusten kohdentamisessa. Aiheuttamisperiaatteen tulee kuitenkin toteutua tuotteiden ja menetelmien eroavaisuuksista huolimatta.

3.3.1. Tilaajayhteys

Tilaajayhteysverkon kustannukset muodostuvat pääsääntöisesti tilaajayhteysverkon käyttö- ja ylläpitokustannuksista, hallinnollisista yleiskustannuksista sekä vuosittaisista poistoista ja kohtuullisesta tuotosta sitoutuneelle pääomalle. Viestintävirasto arvioi tilaajayhteystuotteiden kustannuksia ja kustannuslaskennassa käytettäviä kohdentamisperiaatteita yritysten esittämien tietojen perusteella. Tilaajayhteyden kuukausivuokran kustannuksia arvioitaessa tilaajayhteysverkon kokonaiskustannukset jaetaan kaikkien käytössä olevien tilaajayhteyksien lukumäärällä kuukautta kohden.

³ Hallituksen esitys 112/2002.

Viestintäviraston teleyritysten kustannuslaskentajärjestelmistä ja järjestelmien kuvauksista antaman määräyksen (55 A/2009 M)⁴ perustelumuistion liitteenä ovat tilaajayhteyden vuokran ja kytkentämaksun hinnoittelulaskelmien yhteenvetomallit. Viestintävirasto kerää liitteen mukaiset laskelmat vuosittain yrityksiltä, joille on asetettu kustannussuuntautuneen hinnoittelun velvoite kiinteään puhelinverkkoon pääsyn markkinalla.

3.3.2. Televisiolähetyspalvelut

Televisiolähetyspalvelujen kustannukset muodostuvat pääsääntöisesti kanavanippujen koostamisen, siirtopalveluiden ja lähetinverkkopalveluiden käyttö- ja yleiskustannuksista sekä vuosittaisista poistoista ja pääoman tuotosta sitoutuneelle pääomalle. Viestintävirasto arvioi televisiolähetyspalveluiden kustannuksia ja kustannuslaskennassa käytettäviä kohdentamisperiaatteita yritysten esittämien tietojen perusteella.

Televisiolähetyspalveluiden kustannukset tulee jakaa edelleen käytössä oleville kanavanipuille. Kustannusten kohdentamisessa säännellyille kanavanipuille tulee noudattaa aiheuttamisperiaatetta.

Viestintäviraston teleyritysten kustannuslaskentajärjestelmistä ja järjestelmien kuvauksista antaman määräyksen (55 A/2009 M)⁵ perustelumuistion liitteenä on digitaalisten televisiolähetyspalvelujen hinnoittelulaskelman yhteenvetomalli. Viestintävirasto kerää liitteen mukaiset laskelmat vuosittain yrityksiltä, joille on asetettu kustannussuuntautuneen hinnoittelun velvoite televisiolähetyspalvelujen markkinalla.

3.4. Toiminnan tehokkuuden huomioiminen

Viestintämarkkinalain 84 §:n mukaan kustannussuuntautunutta hintaa arvioitaessa otetaan aiheutuneiden kustannusten ja kohtuullisen pääomalle laskettavan tuoton lisäksi huomioon myös toiminnan tehokkuus. Lain esitöiden mukaisesti tehokkuutta arvioidaan vertaamalla suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia samanlaisen suoritteen tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin muissa vastaavissa olosuhteissa toimivissa teleyrityksissä.

Toiminnan tehokkuuden arviointi on Viestintäviraston tehtävä. Tehokkuusarviointi suoritetaan, jos teleyrityksen toiminnan tehokkuutta on syytä epäillä. Epäily toiminnan tehokkuudesta voi herätä esimerkiksi silloin, kun teleyrityksen perimät hinnat merkittävästi ylittävät yleisen hintatason tai jos hinnoittelulaskelmassa esitetyt kustannuserät huomattavasti ylittävät muiden vastaavissa olosuhteissa toimivien teleyritysten ilmoittamat kustannukset. Tehokkuusarviointi on tapauskohtaista, mutta Viestintävirasto soveltaa samoja periaatteita kaikkiin teleyrityksiin arvioidessaan niiden toiminnan tehokkuutta. Viestintävirasto ei hyväksy käyttöoikeustuotteiden hinnoittelun perusteeksi kustannuksia, jotka oleellisesti ylittävät vertailutietojen perusteella määriteltävän tehokkaan toiminnan kustannukset. Mikäli tehokkuusvertailu suoritetaan, Viestintävirasto laatii tukutuotteelle vertailulaskelman hyväksymillään kustannuksilla.

Virasto ottaa kustannussuuntautunutta hintaa arvioitaessa toiminnan tehokkuuden huomioon erityisesti tilaajayhteyksien kytkentämaksujen osalta. Tehokkuusarviointi on perusteltua, sillä tilaajayhteyden kytkentämaksut ovat Suomessa EU:n keskimääräistä tasoa huomattavasti korkeammat. Tilaajayhteyden kytkentä on työvoiman käyttöön perustuva kertaluonteinen ja hyvin vertailtavissa oleva suorite, sillä tilaajayhteyden kytkennän vaatimat asennustoimenpiteet ja muut työvaiheet ovat tyypillisesti samanlaiset eri yhtiöissä.

⁴ http://www.ficora.fi/attachments/suomimq/5xNJm2EF9/Maarayksen_55_A_2009_M_perustelumuistio.pdf

⁵ http://www.ficora.fi/attachments/suomimq/5xNJm2EF9/Maarayksen_55_A_2009_M_perustelumuistio.pdf

3.5. Alennusten arvioiminen

Viestintämarkkinalaki mahdollistaa kohtuulliset määräalennukset käyttöoikeustuotteiden osalta. Viestintävirasto arvioi teleyritysten myöntämiä alennuksia samalla tavoin kaikkien käyttöoikeustuotteiden kohdalla.

Kustannussuuntautuneen hinnoittelun velvoite ja syrjimättömyysvelvoite edellyttävät, että teleyrityksen perimien säänneltyjen tuotteiden maksujen tulee olla kustannussuuntautuneita ja syrjimättömiä. Samalla tavoin myös teleyritysten myöntämien määräalennusten tulee olla syrjimättömiä ja niiden tulee perustua kustannussäästöihin. Alennukset, jotka eivät perustu kustannussäästöihin, johtavat eri yhtiöitä syrjivään kohteluun.

Syrjimättömyysvelvollisuus edellyttää muun muassa, että alennukset myönnetään yhdenmukaisin perustein sekä yhtiön omalle palveluoperaattorille että ulkopuolisille palveluntarjoajille. Alennusperusteiden tulee myös olla riittävän selkeitä ja keskenään vertailtavissa olevia.

Viestintämarkkinalain 86 §:n mukaisesti teleyrityksen on Viestintäviraston käsitellessä hinnoittelua koskevaa asiaa velvollisuus osoittaa, että sen tuotteesta tai palvelusta perimä hinta on kustannussuuntautunut ja syrjimätön. Alennusten osalta tämä tarkoittaa sitä, että teleyrityksen tulee osoittaa Viestintävirastolle ne kustannussäästöt, joihin sen myöntämät alennukset perustuvat. Teleyrityksen on niin ikään osoitettava, että se käyttää samanlaisiin suorituksiin samanlaisia alennusten määräytymisperusteita.

4. HINTAKATON ASETTAMISEN PERIAATTEET KÄYTTÖOIKEUDEN LUOVUTTAMISEN HINNOITTELUSSA

4.1. Viestintämarkkinalain edellytykset hintakattojen asettamiselle

Viestintämarkkinalaki mahdollistaa hintakaton asettamisen HMV-päätöksessä tai erillisessä päätöksessä lain 24 §:n ja 25 §:n mukaisen käyttöoikeuden hinnoittelussa. Lain 24 §:ssä säädetään tilaajayhteyden, tilaajayhteyden osan, välityskyvyn ja siirtokapasiteetin (tukkutason laajakaistapalvelu) sekä tilaajayhteyden käytössä tarvittavien laittilojen vuokrasta. Lain 25 § sisältää säännökset kiinteän yhteyden vuokrasta. Hintakatto on siten mahdollista asettaa tilaajayhteystuotteille (sisältäen tilaajayhteyden siirtokapasiteetin) ja kiinteille yhteyksille.

Viestintämarkkinalain mukaan hintakatto voidaan asettaa, mikäli yrityksen hinnat ylittävät selvästi yleisen hintatason. Tämä voidaan todentaa esimerkiksi Viestintäviraston tekemillä hintavertailuilla. Hintakatto voidaan siten käyttää, kun yksittäisten yritysten hinnoittelu markkinalla poikkeaa markkinan yleisestä hintatasosta. Hintakatto voidaan soveltaa myös tilanteissa, joissa palvelun todellisia kustannuksia ei voida todentaa tai kun yrityksen hinta on keskitasolla tai sen alapuolella, mutta Viestintäviraston selvitykset osoittavat, että hinta ei ole kustannussuuntautunut. Hintakatto voidaan viestintämarkkinalain mukaan asettaa myös, mikäli se on muutoin välttämätöntä käyttöoikeuden tarkoituksen toteuttamiseksi.

Lain mukaan hintakattoa määrättäessä lähtökohtana on hintakaton asettaminen kustannussuuntautuneelle tasolle. Tämä edellyttää käytännössä yrityskohtaista perehtymistä kustannuksiin. Hintakatto asetettaessa otetaan huomioon samankaltaisten teleyritysten hinta- ja kustannustietoja (vertailutietoja). Lain perustelujen mukaan tilaajayhteyteen liittyvät kustannukset ovat pitkälti riippuvaisia teleyrityksen kiinteän verkon rakenteesta, minkä johdosta hintakatto asetettaessa on kiinnitettävä huomiota aluekohtaisiin eroavaisuuksiin teleyritysten kustannuksissa ja verkkojen rakenteissa mahdollisimman samankaltaisten teleyritysten ryhmitteliseksi. Lain perustelujen mukaan yleisesti voidaan todeta, että kaupunkeihin ja taajama-alueisiin keskittyneen verkon kustannukset tilaajayhteyttä kohden ovat keskimäärin alhaisemmat kuin taajama-alueiden ulkopuolella olevan verkon kustannukset. Täten hintakatto asetettaessa otetaan huomioon erot teleyritysten toimintaolosuhteissa ja verrataan samanlaisissa olosuhteissa toimivia yrityksiä keskenään. Lain perustelujen mukaan hintakatto sopii parhaiten kiinteisiin puhelinverkkoihin, joissa verkkojen ja

toimintojen vakiintuneisuuden ja yritysten suuren lukumäärän takia on mahdollista vertailla samankaltaisissa olosuhteissa toimivien yritysten hintoja ja kustannuksia keskenään.

Hinta- ja kustannusvertailujen ohella hintakattoa määrättäessä voidaan lisäksi ottaa huomioon se, millä hinnalla kiinteän verkon tukku tuotteita myyvä yritys tai sen palveluoperaattori tarjoaa vastaavia lopputuotteita omille asiakkailleen. Tarkastelussa tulee tällöin kiinnittää huomiota siihen, että tukku- ja vähittäishintojen välillä on riittävä marginaali, jotta tehokkaasti toimiva kilpailija voi tulla markkinoille (hintaruuvitarkastelu).

Hintakattoa määrättäessä viestintämarkkinalain kustannussuuntautunutta hinnoittelua koskevia säännöksiä sovelletaan samalla tavoin kuin hinnoittelun valvonnassa yleensäkin. Hinnoittelun tulee siten olla aiheutuneet kustannukset ja toiminnan tehokkuus huomioon ottaen kohtuullinen. Hintakattoa asetettaessa sallitaan kohtuullinen tuotto (pääoman hankkimisesta aiheutunut kustannus) pääomalle.

Lain mukaan hintakatto asetetaan enintään kolmen vuoden määräajaksi kerrallaan.

4.2. Hintakaton asettamisessa huomioitavat seikat

Viestintämarkkinalain mukaan hintakatto voidaan asettaa, mikäli teleyrityksen hinnat poikkeavat selvästi yleisestä hintatasosta tai se on muutoin välttämätöntä käyttöoikeuden toteuttamiseksi. Yrityksen hintatasoa voidaan arvioida viraston tekemien kotimaisten tukkuhintavertailujen sekä kansainvälisten hintavertailujen, kuten Euroopan komission vuosittaisten implementointiraporttien perusteella. Hintakattojen tarpeellisuuden arvioimiseksi virasto vertaa ensimmäisessä vaiheessa teleyrityksen tukkuhintoja kotimaiseen yleiseen hintatasoon sekä eurooppalaiseen yleiseen tukkuhintatasoon. Hintakaton käyttäminen voi olla perusteltua mikäli hinnat ylittävät selvästi vertailuhinnat tai havaitaan muutoin ongelmia markkinan ja olemassa olevien käyttöoikeusvelvoitteiden toimivuudessa tai Viestintäviraston ohjeistuksen ja velvoittavien ratkaisujen noudattamisessa. Viestintävirasto arvioi hintakattojen tarpeellisuutta HMMV-päätöksissä. Mikäli hintakattojen asettaminen HMMV-päätöksissä nähdään perustelluksi, virasto analysoi hintakaton tasoa.

Viestintävirasto voi asettaa hintakaton kullekin teleyritykselle erikseen yritysکوhtaisiin kustannuksiin perustuen tai samankaltaisissa olosuhteissa toimiville teleyrityksille ryhmittelyn perusteella. Lain mukaan hintakattojen määrittämisen lähtökohtana tulee olla kustannussuuntautuneisuus. Näin ollen virasto kerää yritysکوhtaiset kustannustiedot hintakattojen määrittämisen avuksi esimerkiksi markkina-analyysin tietokyselyjen yhteydessä. Virasto arvioi toimitettavia kustannustietoja samoin perustein kuin hinnoittelun kustannussuuntautuneisuutta arvioitaisiin muutoinkin.

Lain perustelujen mukaan teleyritykset voidaan hintakattoja määritettäessä ryhmitellä samankaltaisten olosuhteiden perusteella ja vertailla näiden yritysten kustannustietoja. Mahdollisimman samankaltaisten teleyritysten ryhmitteliseksi on lain perustelujen mukaan kiinnitettävä huomiota aluekohtaisiin eroavaisuuksiin teleyritysten kustannuksissa ja verkkojen rakenteissa. Viestintäviraston näkemyksen mukaan samankaltaisia olosuhteita kuvaisi parhaiten esimerkiksi toiminta-alueen asukastiheys ja teleyrityksen liittymätiheys. Asukas- ja liittymätiheys kuvaavat ja vaikuttavat yleensä verkon rakentamiseen ja edelleen kustannuksiin. Alueellinen tarkastelutaso olisi sama taso, jolla teleyritykset toimittavat markkina-analyysin yhteydessä kysyttävät tiedot. Esimerkiksi kuntakohtaisia asukastiheyksiä kuvaavat tiedot on löydettävissä julkisista lähteistä⁶ ja teleyritysten liittymätiheyttä kuvaavat tiedot voidaan puolestaan kerätä markkina-analyysiä varten tarvittavien tietojen yhteydessä. Tarvittaessa teleyritysten ryhmitteliseksi voitaisiin käyttää samankaltaisia olosuhteita kuvaavia muita ryhmittelyperusteita, kuten esimerkiksi teletoiminnan liikevaihtoa Suomessa tai teleyrityksen liittymämääriä.

Teleyritysten ryhmittely on mahdollista tehdä joko teleyrityskohtaisesti tai aluekohtaisesti. Teleyrityskohtaisessa tarkastelussa otetaan huomioon esimerkiksi teleyrityksen liittymätiheys ja asukas-

⁶ Esimerkiksi www.kunnat.net

tiheys yhtiön huomattavan markkinavoiman alueella. Mikäli teleyritys toimii usealla eri alueella, ryhmitellään yritys eri toiminta-alueiden keskimääräisten tietojen perusteella olosuhteiltaan mahdollisimman samankaltaisten teleyritysten ryhmään. Aluekohtaisessa tarkastelussa otetaan huomioon alueen asukastiheys, jonka perusteella alueet jaotellaan olosuhteiltaan mahdollisimman samankaltaisiin ryhmiin.

Hintakattoa määritettäessä voidaan lisäksi ottaa huomioon se, millä hinnalla kiinteän verkon tukutuotteita myyvä teleyritys tai sen palveluoperaattori tarjoaa vastaavia lopputuotteita omille asiakkailleen. Käytännössä oikeaa hintatasoa asetettaessa olisi tarkistettava, ettei hintakaton taso ylitä teleyrityksen tai sen palveluoperaattorin vähittäishintaa ja että tukku- ja vähittäishintojen välillä on riittävä marginaali, jotta tehokkaasti toimiva kilpailija voi tulla markkinoille (hintaruuvitarastelu).

Lain mukaan hintakatto asetetaan enintään kolmen vuoden määräajaksi kerrallaan. Hintakatto asetetaan kiinteään euromäärään. Hintakaton tasoa asetettaessa otetaan huomioon hintakaton voimassaolon aikana mahdollisesti tapahtuvat muutokset esimerkiksi verkon käyttöasteessa (liittymämäärien aleneminen) tai kustannuksissa. Asettamalla hintakatto oikealle tasolle hintakattoa ei tarvitse poistaa tai muuttaa esimerkiksi yrityksen kustannuksissa tapahtuneiden vähäisten muutosten takia.

Pääsääntöisesti asetetut HMV-velvoitteet pysyvät voimassa, vaikka toiminnan harjoittajan omistussuhteissa tapahtuisi muutoksia. Yritystoiminnan muutoksien, kuten fuusion tai liiketoiminnan luovutusten, vaikutukset hintakattoon tulee kuitenkin tutkia tapauskohtaisesti.

5. ARVIOINTIPERIAATTEIDEN VOIMAANTULO

Viestintäviraston näkemyksen mukaan merkittävien muutosten kohdalla on perusteltua antaa teleyrityksille aikaa sopeutua esitettyihin muutoksiin. Arviointiperiaatteista pääomakustannusten määrittäminen kirjanpitoarvojen perusteella on sellainen muutos, jolle on tarve muun muassa sääntelyn ja valvonnan ennakoitavuus huomioon ottaen antaa kohtuullinen siirtymäaika. Virasto soveltaa käyttöoikeustuotteiden hinnoittelun arvioinnissa kirjanpitoarvoja 1.1.2013 alkaen. Muilta osin Viestintävirasto soveltaa näitä arviointiperiaatteita 1.1.2012 alkaen.